

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев1 3/2020
12.11.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Јасминке Станојевић, председника већа, Бисерке Живановић и Споменке Зарић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Иван Јанецков, адвокат у ..., против туженог ЈКП „Пут“ из Новог Сада, чији је пуномоћник Звездан Живанов, адвокат из ..., ради утврђења злостављања на раду и накнаде нематеријалне штете, одлучујући о ревизији туженог, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 1946/15 од 19.10.2015. године, у седници одржаној 12.11.2020. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж1 1946/15 од 19.10.2015. године и предмет враћа истом суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж1 1946/15 од 19.10.2015. године, преиначена је пресуда Вишег суда у Новом Саду П1 30/2014 од 09.06.2015. године у делу којим је усвојен тужбени захтев, тако што је одбијен тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је у периоду од 05.03.2012. године до 16.09.2012. године, претрпео злостављање на раду активним понашањем одговорних запослених туженог Јавно комунално предузеће „Пут“ из Новог Сада – директора ББ и запосленог ВВ, који је имао за циљ повреду угледа, части, личног и професионалног интегритета и изазивање страха код тужиоца за његово даље радно и професионално ангажовање, да се забрани туженом вршење понашања која представља злостављање, као и даље вршење злостављања из става другог изреке пресуде, односно понављање таквог злостављања, да се обавезе тужени да тужиоцу исплати накнаду нематеријалне штете и то на име претрпљених душевних болова због умањења животне активности 100.000,00 динара, на име претрпљених душевних болова због повреде угледа, части и права личности износ од 150.000,00 динара и на име претрпљеног страха износ од 100.000,00 динара, односно укупни износ од 350.000,00 динара са каматом од пресуђења до исплате, као неоснован. Преиначена је и одлука о трошковима поступка тако што је обавезан тужилац да туженом трошкове надокнади у износу од 139.500,00 динара.

Против наведене пресуде тужени је благовремено изјавио ревизију, позивајући се на одредбе члана 403. став 2. тачка 2. и члана 404. став 1. Закона о парничном поступку, а због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Решењем Врховног касационог суда Рев2 337/2016 од 22.09.2016. године, ставом првим изреке, није дозвољено одлучивање о ревизији тужиоца против наведене пресуде, као о посебној ревизији, а другим ставом изреке ревизија тужиоца је одбачена као недозвољена.

Одлуком Уставног суда Уж 432/2017 од 23.06.2020. године, усвојена је уставна жалба АА и утврђено је да је ставом другим изреке решења Врховног касационог суда Рев2 337/16 од 22. септембра 2016. године, подносиоцу уставне жалбе повређено право на правично суђење, из члана 32. став 1. Устава Републике Србије, те је то решење Врховног касационог суда у наведеном делу поништено и одређено да исти суд поново одлучи о ревизији подносиоца уставне жалбе изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 1946/15 од 19. октобра 2015. године.

Поступајући по наведеној одлуци, Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду применом члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку и нашао да је ревизија основана.

Из разлога побијане пресуде произилази да је у поступку утврђено да је тужилац, по занимању ... (IV CCC) и возач „Б“, „Ц“ и „Д“ категорије, запослен код туженог и није члан ни једне политичке странке, као ни његова мајка која је такође запослена код туженог од 1978. године. АА је 2008. године именован за директора туженог, а јуна 2012. године разрешен ове функције. Члан је Демократске странке, као и ВВ запослен код туженог од 1998. године, који је до разрешења директора туженог, обављао послове његовог саветника, све до 18.09.2012. године, када је премештен на послове референта. Био је члан Извршног одбора Покрајинског одбора Демократске странке. На молбу мајке тужиоца, у време када је директор туженог био ББ, тужилац је засновао радни однос са туженим, најпре на одређено време, затим на неодређено време, почев од 20.05.2009. године, да би дана 01.03.2011. године био премештен на послове За ове послове била је потребна CCC/KB (IV/III) степен саобраћајне или машинске струке, једна година радног искуства, „Б“, „Ц“ и „Е“ категорија и пробни рад од три месеца. Тужилац је и поред наведеног анекса уговора о раду за послове ..., возио камионе веће носивости по налогу непосредног руководиоца, а за које послове је био предвиђен већи коефицијент за обрачун зараде од оног који је имао уговорен у анексу уговора о раду и по ком му је исплаћивана зарада.

Демократска странка је пред изборе 2012. године спроводила кампању „Од врата до врата“ и за ту потребу сачинила образац – сигурних гласача ДС Градског одбора Нови Сад. Дана 05.03.2012. године, са броја телефона туженог уследио је позив тужиоцу на његов приватни мобилни телефон, а позвао га је ВВ, који се представио и рекао тужиоцу да зове у име директора ББ, а због тога што тужилац треба да прикупи 15 сигурних гласова за ДС и да је то начин да се тужилац, као неко ко је примљен у радни однос за време мандата директора, њему одужи. Тај захтев је тужилац одбио, рекавши да он за то није заинтересован и разговор се завршио тако што ВВ након одговора тужиоца рекао „у реду“. Пар дана након тога, у кругу туженог, тужилац је случајно срео ВВ када му је исти дао списак сигурних гласова за ДС, да би на питање тужиоца зашто му то даје, исти одговорио да он зна зашто. Тужилац је тај списак задржао, да би при још једном сусрету са ВВ од истог био упитан „да ли сте скупили сигурне гласове“, тужилац на ово није одговорио, а свом шефу и колегама је саопштио,

односно пренео разговор који је имао са ВВ, наводећи да је одбио да прикупља те сигурне гласове, односно да за то није заинтересован, у чему су га подржали колеге ГГ и ДД, наводећи да су од другог лица, такође добили налог да прикупе сигурне гласове за ДС, што су они одбили. Задатак да прикупе сигурне гласове добила је већина запослених туженог, те су у управну зграду позивани и радници са градилишта, што је био куриозитет да исти уопште долазе у управну зграду. Сазнања о томе имали су и непосредни руководиоци као и представник синдиката. Тужилац је често са фиксног телефона туженог на његов приватни мобилни телефон и у време радног времена, а и ван тога, имао позиве на које није одговарао, избегавајући на тај начин било какав потенцијални разговор са ВВ, везано за прикупљање сигурних гласова. Међутим, сва наведена дешавања су утицала на његово понашање тако што је био забринут, узрујан, конфузан, под притиском, свадљив, а створена је и неизвесност у погледу последица које може имати, везано за његов радно-правни статус, а самим тим и за егзистенцију. Шеф, односно непосредни руководиоца је тужиоцу одобрио коришћење слободних дана.

Тужени је тужиоцу дана 11.04.2012. године уручио понуду за измену уговора о раду, односно премештај са послова ...на послове руковаоца грађевинских машина III у истом одељењу, за које је предвиђена ССС/КВ (IV/III степен) саобраћајне или машинске струке, једна година радног искуства, „Б“ категорија и пробни рад од три месеца, са истим коефицијентом обрачуна зараде, као и на претходном радном месту. За те послове је било систематизовано 10 извршилаца. Тужилац, ГГ и ДД, који су такође премештени на ове послове, нису били обучени за руковање лаким грађевинским машинама у време премештаја, већ су током рада на овим пословима прошли интерну обуку. Тужилац није у судском поступку оспоравао законитост анекса уговора о раду од 11.04.2012. године. Непосредно пре премештаја тужиоца и његових колега, директор туженог је преместио једног руковаоца грађевинских машина на послове возача, а у радни однос је примио још једног возача. Тужилац је због сталне напетости осећао нервозу, слабо је спавао, имао је осећај потиштености и импулсивности, а све због ситуације на послу везано за задатак да прикупи сигурне гласове за ДС, који је одбио, јер није био страначки опредељен, није дошао да ради код туженог политичким путем, није осетио потребу да се неке одукује за посао, сматрајући да је својим дотадашњим професионалним ангажовањем оправдао поверење које му је указано заснивањем радног односа, посебно што на његов рад није било никаквих примедби, те његов премештај са послова возача на послове руковаоца грађевинским машинама је доживео као деградацију, услед чега се осећао беспомоћним уз све присутнију стрепњу да притисцима нема краја и да ће остати без посла чиме би била угрожена његова егзистенција и егзистенција његове породице. Због свих ових тегоба, обратио се неуропсихијатру дана 25.04.2012. године, када је констатована дијагноза анксиозног поремећаја због тога што је тужилац у вербалном контакту сниженог расположења, напет, потиштен без психомоторне агитације, без чулних обмана, без суицидалних мисли и најава слабог уснивања, учесталог буђења ноћу, те му је преписана терапија уз констатацију да није способан за посао у циљу измештања са посла за њега стресне ситуације. Други пут се јавио изабраном лекару 15.05.2012. године са дијагнозом други неуротски поремећај. Пре наведених догађаја, тужилац није имао наведене здравствене проблеме и није се јављао лекару.

Након премештања тужиоца на послове руковаоца грађевинским машинама, већина колега се дистанцирала од њега, избегавајући контакт са њим, гледали су њега

и другу двојицу колега који су одбили прикупљање сигурних гласова, као „црне овце“, приговарајући им да је било боље да су то радили и да сада не би имали проблема, чак им је и предложено да се након премештаја учлане у ДС и тако одобровоље директора туженог. ЂЂ, лице задужено за безбедност и здравље на раду код туженог, је тужиоцу као и ДД и ГГ, сачинио захтев за покретање поступка заштите од злостављања на раду, али такав захтев није разматран у складу са законом, због чега су се обратиле суду за заштиту од злостављања на раду.

Након завршених избора и промене директора туженог, која је уследила 03.07.2012. године и обављеног разговора са новим директором, сви су враћени на раније послове и то до 16. септембра 2012. године.

Оценом исказа тужиоца, испитаних сведока, као и налаза и мишљења вештака који су у овом поступку ангажовани, првостепени суд је утврдио да је у периоду од 05.03.2012. године до 16.09.2012. године, тужилац био изложен мобилизирајућим активностима од стране туженог који су реакција на интезивни притисак и професионални стрес. Исте су довеле до значајног нарушавања психофизичког стања тужиоца који се манифестовао кроз реактивне депресивне садржаје, осећај беспомоћности, успореност, безвољност, тешкоће уснивања, несанице и.т.д. Повишен ризик количине мобинга се може довести у узрочно-последичну, временску и просторну везу обољења тужиоца са мобилизирајућим активностима, које се огледају у узнемиравању запосленог путем телефонских позива иако то није у вези са радним процесом и послом који запослени обавља, намерним изоловањем од других запослених и избегавање комуникације са њим, давање радних задатака запосленом који није оправдан потребом процеса рада, давања понижавајућих радних задатака који су испод нивоа знања и квалификација, злонамерно, односно злоупотребом овлашћења давања радних задатака који нису у вези са пословима за које је запослени радно ангажован, притисци којима се запослени држи у сталном страху од намерног изазивања конфликта и стреса. Услед понашања туженог према тужиоцу у наведеном периоду, тужилац је био изложен низу активности на радном месту које су провокативно деловале на њега, а везане су за професионални стрес, што је све утицало на умањење животне активности од 7,95% у периоду злостављања на раду, с тим што је то стање привремено, односно код тужиоца не постоји трајно умањење животне активности. Дуготрајна изложеност стресу и притиску код тужиоца је довела до неуротских сметњи и реактивног карактера, трпео је страх од губитка радног места, страх за егзистенцију, посебно што је уследило проширење породице, те му је било важно да радно место задржи. Страх је био различитог интезитета.

Полазећи од овако утврђених чињеница, првостепени суд је применом одредаба члана 4, 5, 6, 9. Закона о спречавању злостављања на раду („Службени гласник РС“, број 36/2010), члана 12. Правилника о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду („Службени гласник РС“, бр.62/2010), одредаба члана 60. Устава РС и члана 154. и 200. ЗОО, делимично усвојио тужбени захтев, утврђујући да је тужилац у наведеном периоду претрпео злостављање на раду активним понашањем одговорних запослених код туженог, на начин како је то ближе наведено у изреци првостепене пресуде.

Одлучујући о жалби туженог, другостепени суд је оценио да је на потпуно и правилно утврђено чињенично стање, погрешно примењено материјално право,

односно наведене одредбе Закона о спречавању злостављања на раду, као и да телефонски позив и два случајна сусрета које је тужилац имао са ВВ, не представља злостављање у смислу одредбе члана 13. став 1. тачка 6. Правилника о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду. Другостепени суд је оценио да се тужилац тек у исказу на рочишту од 14.05.2014. године, позива на околност да је било више телефонских позива са фиксног телефона туженог, да су му слате СМС поруке, да је ВВ у контактима рекао да постоји могућност да сноси последице у вису промене радног места и отказа, па се по оцени другостепеног суда, наведени исказ тужиоца не може прихватити као уверљив с обзиром на протек времена, а тужилац није пружио доказе и није учинио вероватним да је у понашању директора туженог и ВВ било понашања које би представљало повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета и здравља тужиоца, као ни понашање које би изазвало страх или представљало стварање непријатељског, понижавајућег или увредљивог окружења, изоловање или погоршавање услова рада тужиоца, односно да тужилац није учинио вероватним да постоји незаконито и противправно поступање његових непосредних руководиоца, за чији рад одговара тужени, а да из доказа које је тужени предложио, произилази да није учињено злостављање на раду. Из тих разлога другостепени суд је преиначио првостепену пресуду, тужбени захтев одбио, закључујући да налаз вештака медицинске струке у погледу поремећаја психофизичке равнотеже тужиоца, није од значаја.

Основано се ревизијом тужиоца указује да су разлози побијане пресуде нејасни и противуречни чињеничном стању које је утврдио првостепени суд оценом свих изведених доказа на расправи, да је другостепени суд, ван расправе, ценио доказе који су изведени пред првостепеним судом, што све представља битну повреду поступка, због којих се правилност побијане пресуде није могла са сигурношћу испитати. Наиме, другостепени суд у разлозима побијане пресуде, оцењујући наводе жалбе, констатује да је чињенично стање пред првостепеним судом потпуно и правилно утврђено и презентовано је на начин на који је то учинио и првостепени суд, као резултат оцене сваког доказа појединачно и свих доказа заједно, како то налажу одредбе члана 8. Закона о парничном поступку, да би након такве оцене, приступио анализи појединих доказа изведених пред првостепеним судом, дајући при том другачију оцену и значај тих доказа. То се пре свега односи на исказ тужиоца, који другостепени суд из разлога које је навео у побијаној пресуди, не прихвата као уверљив, да би закључио да тужилац није учинио вероватним да постоји незаконито и противправно поступање његових непосредних руководиоца, те да налаз и мишљење вештака који су у овом поступку ангажовани, није од утицаја. Тако дати разлози упућују на закључак, да је по оцени другостепеног суда, ожалбена пресуда заснована на погрешно утврђеном чињеничном стању, у којој ситуацији је другостепени суд био дужан да одржи усмену расправу у смислу члана 384. став 4. ЗПП. Како то није учињено, а побијана пресуда је заснована на другачијој оцени изведених доказа, са закључком да неки од њих нису од утицаја, што представља битну повреду поступка, побијана пресуда је укинута применом члана 415. став 1. ЗПП.

Другостепени суд ће у поновном поступку одлучивања о жалби отклонити наведену повреду поступка и правилном применом одредаба Закона о парничном поступку који се односи на доказивање и одржавање расправе пред другостепеним

судом, утврдити чињенице које су од значаја за правилну примену материјалног права и закониту одлуку у овој парници.

**Председник већа – судија
Јасминка Станојевић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић